

ІНСТИТУЦІЙНІ ТА СТРУКТУРНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

АНОТАЦІЯ. У статті акцентується увага на сучасних тенденціях, що спостерігаються на світовому ринку фінансових послуг. До них відносять зростання частки фінансових послуг у міжнародному товарообороті, підвищення ролі інформаційних технологій, дезінтермедіація, поширення явищ злиттів і поглинань, появу нових фінансових інструментів тощо.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ринок фінансових послуг, дезінтермедіація, інформаційні технології, злиття та поглинання, страховий ринок.

АННОТАЦИЯ. В статье акцентируется внимание на современных тенденциях, которые существуют на мировом рынке финансовых услуг. К ним относят рост доли финансовых услуг в международном товарообороте, увеличение роли информационных технологий, дезинтермедиацию, распространение процессов слияний и поглощений, появление новых финансовых инструментов и т.д.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: рынок финансовых услуг, дезинтермедиация, информационные технологии, слияние и поглощение, страховой рынок.

ANNOTATION. The article focuses on modern trends obvious for the world financial services market. The author pays attention to the growth of the financial services in international turnover, enhancing the role of IT, disintermediation, M&A at the market, appearance of the new instruments etc.

KEYWORDS: financial services market, disintermediation, IT, M&A, insurance market.

Постановка проблеми. В процесі розвитку фінансових ринків зросли темпи концентрації фінансового та промислового капіталу. Основою цього слугує формування нового технологічного укладу ринку фінансових послуг, який покликаний забезпечити ефективність перерозподілу глобального капіталу в усіх його формах у процесі інтернаціоналізації фінансових потоків. Виходячи з цього, особливої уваги заслуговує аналіз існуючих тенденцій на ринку фінансових послуг.

Аналіз останніх джерел і публікацій. На сьогоднішній день багато вітчизняних і зарубіжних авторів приділяють увагу аналізу ринку фінансових послуг. Серед них В. Д. Базилевич, О. Г. Гуменюк,

М. І. Бублик, П. Г. Ільчук, Ю. О. Раделицький, О. М. Войтенко, О. П. Сідельник, С.В. Науменкова, В.П. Унінець-Ходаківська та ін. Втім, незважаючи на велику кількість наукових розробок, що стосуються ринків фінансових послуг, не всі аспекти функціонування ринку фінансових послуг знайшли місце у працях вітчизняних авторів, зокрема мова йде про аналіз тих змін і перетворень, які останніми роками відчуває на собі ринок фінансових послуг.

Постановка завдання. Метою дослідження є систематизація останніх світових тенденцій щодо структурних перетворень на ринку фінансових послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі розвитку світовий ринок фінансових послуг зазнає якісних еволюційних змін, у результаті яких зміщуються пріоритети його розвитку. У зв'язку з цим можна виокремити наступні тенденції, що йому притаманні протягом останніх років.

Зростання обсягів торгівлі фінансовими послугами. Інвестори прагнуть до збільшення обсягів власних доходів за рахунок диверсифікації своїх портфелів і пошуку оптимальних інвестиційних можливостей у широкому інтервалі галузей, держав і валют. Світові фінансові центри обслуговують позичальників та інвесторів з усього світу, реципієнти на різноманітних етапах свого розвитку мають можливість отримати доступ до капіталу на міжнародних ринках. Обсяги світової торгівлі фінансовими послугами характеризувалися екстраординарним зростанням. Процеси глобалізації фінансового ринку обумовили збільшення обсягів транскордонних потоків капіталу та зростання обсягів торгівлі цінними паперами (рис. 1). Особливо із регіонів виділяється Північна Америка із надзвичайно розвинутим фондовим ринком США, у 2008 році продемонструвавши обсяги торгів у 418 % ВВП регіону.

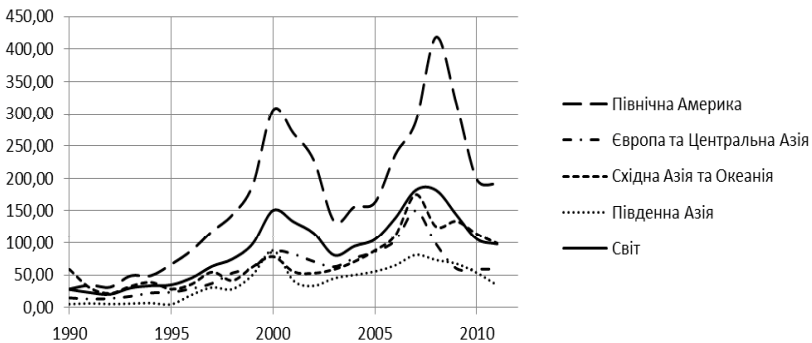

Рис. 1. Обсяги торгівлі цінними паперами у світі, % від ВВП [1]

Збільшення частки фінансових послуг у міжнародному товарообороті послуг. У процесі розвитку міжнародної торгівлі послугами поступово зростала частка фінансових послуг. Дану тенденцію зумовив розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій, що дозволили здійснювати торгівлю фінансовими послугами на транскордонній основі. Зокрема, за 30 років частка фінансових послуг у загальному обсязі торгівлі послугами зростає з 3,2 % до 8,5 % (рис. 2). При цьому найбільші обсяги торгівлі фінансовими послугами спостерігаються у Північній Америці, у 2011 році їх частка сягнула 14,2 %. Характерним є нерівномірний характер темпів зростання торгівлі фінансовими послугами та значні амплітудні коливання у різні періоди, що свідчить про чутливість до загальної економічної кон'юнктури.

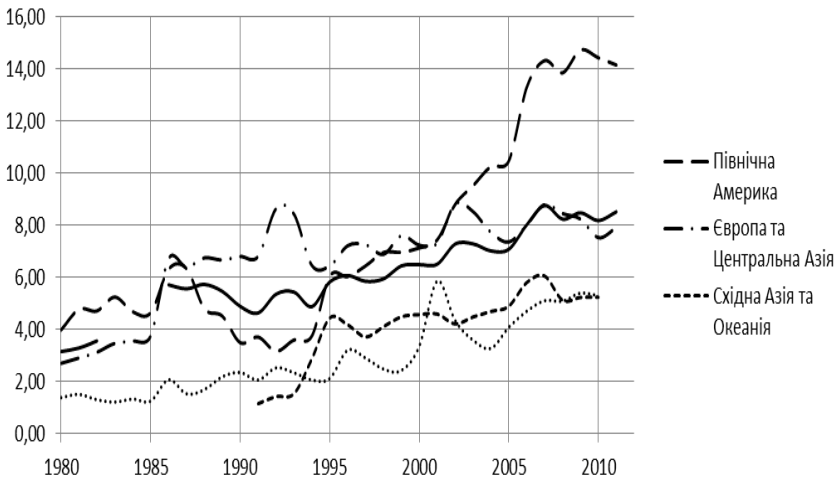

Рис. 2. Частка фінансових послуг у загальному обсязі торгівельного обороту послуг у світі, % [2]

Зростання зайнятого населення в секторі фінансових послуг. Розвиток сфери фінансових послуг забезпечує зростання зайнятості, а також концентрацію високо освіченої та кваліфікованої робочої сили. Першість у світовій економіці за кількістю зайнятого населення у сфері фінансових послуг належить розвинутим країнам. В економіках цих держав частка фінансових послуг за кількістю зайнятих протягом останніх десятиліть неухильно зростає, що пов'язано з динамічним розвитком сектору послуг, збільшенням його частки у структурі ВВП і скороченням зайнятих у промисло-

вості та інших галузях. Так, за останні 30 років частка зайнятих у секторі фінансових послуг у відсотках від загальної кількості зайнятих зросла в Канаді з 2,4 до 4,4 %; Франції — з 1,8 до 3,1 %; Німеччині — з 2,2 до 3,6 %; Великобританії — з 3 до 4,2 %; США — з 3,8 до 4,3 %. У країнах з трансформаційною економікою частка зайнятих у цьому секторі залишається порівняно низькою у порівнянні з аналогічним показником розвинених держав (1,1—2 % до загальної кількості зайнятих в економіці).

У цілому у світі на частку зайнятих у секторі фінансових послуг припадає 3,9 % від загальної кількості працюючих у сфері послуг, або 2,5 % від загальної кількості зайнятих в економіці.

Інтеграція інформаційних технологій та фінансових послуг. У сучасних умовах інформаційні технології стали одним із факторів бурхливого розвитку світового ринку фінансових послуг, виникнення нових бізнес-моделей у фінансовій сфері, модернізації її інфраструктури. ІТ-технології є своєрідним каталізатором розробки нових фінансових продуктів, видів сервісу та функціонального удосконалення традиційних фінансових послуг. Інтеграція інформаційних технологій і фінансових послуг сприяє покращенню якісних характеристик послуг, що, в свою чергу, дозволяє розширити спектр варіантів споживчого вибору; більш повно та точно враховувати бажання клієнтів; відійти від моделі масового обслуговування до індивідуального підходу; зростанню мобільності.

Широке використання сучасних інформаційних технологій у сфері фінансових послуг дозволяє отримувати значні переваги за рахунок скорочення транзакційних витрат і росту ефективності. Інтернет сприяє скороченню документообігу, дозволяючи здійснювати всі операції шляхом електронних засобів комунікації, мінімізуючи терміни оформлення фінансових послуг і можливі помилки, більш того, можна говорити, що сьогодні інтернет виступає в якості нової низькозатратної збутової мережі. Він дозволяє персоніфікувати формування цін на послуги та задовольняти потреби клієнтів з меншими витратами для них.

Розвиток інформаційних технологій відкрив нові можливості ведення бізнесу для учасників фінансового ринку: інтернет-брокери пропонують споживачам спрощені інвестиційні механізми; інструменти електронних розрахунків надають можливість проводити фінансові трансакції через інтернет; спеціалізовані фінансові портали дають змогу споживачам ознайомитися з пропонованими послугами різних фінансових посередників, дозволяючи порівняти якість та ціни тощо. Цікаво відмітити, що сьогодні ринок фінансових послуг

має найбільший ІТ-бюджет, який сягає рівня 380 млрд дол. США, що становить до 7 % від обсягів виручки фінансових інститутів, а щорічний приріст ІТ-видатків у західно-європейському фінансовому секторі складає близько 5,6 % [3].

Висока активність процесів злиття та поглинання на ринку фінансових послуг. Глобалізація фінансових послуг у поєднанні із загальносвітовою тенденцією до дерегулювання в даній сфері активізує процеси злиття та поглинання. Транскордонна консолідація особливо активно проходить в Європі внаслідок функціонування єдиного ринку товарів і послуг та зони євро (рис. 3).

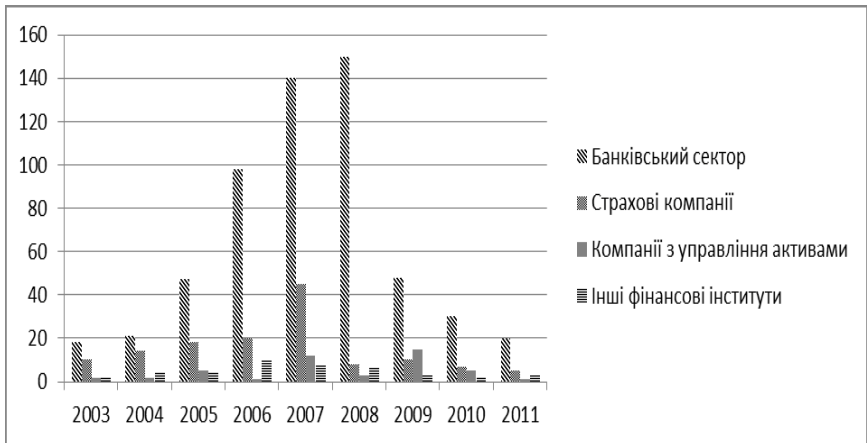

Рис. 3. Обсяги угод зі злиття та поглинання у секторі фінансових послуг у країнах ЄС у 2003—2011 рр., млрд євро [4]

Проте на сьогодні найпривабливішим напрямком для здійснення транскордонної експансії залишаються ринки, що розвиваються, з огляду на їх істотний потенціал розширення асортименту надаваних послуг і отримання додаткових прибутків і недостатню розвиненість фінансових ринків та інститутів.

Серед мотивів здійснення М&А-угод можна зазначити наступні:

- прагнення отримати синергетичний ефект;
- економія на масштабі;
- розширення асортименту шляхом перехресних продаж;
- збільшення частки ринку;
- диверсифікація ризиків.

Розширення використання аутсорсингу. Сьогодні невід’ємною частиною світового ринку фінансових послуг стає ринок аут-

сорсингу. Волатильні ринки, зростаюча конкуренція, прагнення до постійного скорочення витрат, консолідація галузі та технологічні зміни призводять до того, що все більше фінансових інститутів концентрують свою увагу на досягненні конкурентних переваг, у той час як другорядні функції делегують аутсорсинговим компаніям. Використання аутсорсингу на ринку фінансових послуг призвело до виникнення нових моделей взаємодії учасників ринку при здійсненні фінансових операцій та зумовило трансформацію галузі в найближче десятиліття. В останні роки аутсорсинг фінансових послуг активно розвивається і є одним з найшвидше зростаючих сегментів світового ринку.

Процеси дезінтермедіації на світовому ринку фінансових послуг. Сучасній світовій економіці притаманна висока активність процесів інтеграції та універсалізації, зближення та переплетіння функцій приватних фінансових інститутів з різними сегментами фінансового ринку. Активно проходять конвергентні процеси. На світовому ринку фінансових послуг з'являються нові інституційні утворення — мережі глобальних фінансових супермаркетів, у межах яких фактично вдалося досягти максимальної повноти спектру надаваних фінансових послуг і високої надійності здійснюваних операцій, тобто повномасштабного фінансового обслуговування.

Отже, посилення інтеграційних процесів на світовому ринку фінансових послуг проявляється, перш за все, у дезінтермедіації (процес усунення або скорочення числа посередників між виробником продукту і його кінцевим споживачем). Традиційно фінансові інститути відігравали роль посередників у платіжно-розрахункових і позиково-депозитних операціях, обслуговуючи суб'єктів господарювання та отримуючи за це процентний дохід. А сьогодні вони проникли в системні процеси інших секторів економіки і виконують системоутворюючі функції по відношенню до всієї світової економіки. У міжнародній економіці вони, поряд з профільною діяльністю, здійснюють прямі інвестиції як стратегічні інвестори, беруть участь у проектному фінансуванні, вкладають кошти в нерухомість, проводять лізингові та факторингові операції, розвивають інформаційні послуги та консалтинговий бізнес. Ці послуги знаходяться за межами традиційної фінансової діяльності, проте їх надання інституційними інвесторами активізується. Причому, розвиваючи надання нових послуг, інституційні інвестори не просто розширюють свою присутність в інших сегментах економіки, але і впроваджують свої «правила гри» [5].

Поява нових фінансових інструментів та послуг. У 90-х роках ХХ сторіччя характерною тенденцією розвитку страхового ринку стає пошук альтернативних механізмів управління прийнятими на страхування ризиками та рефінансування активів страхових компаній. У поле інтересів страховиків потрапляє фондовий ринок з його місткістю та фінансовими можливостями. Страхові компанії починають активно використовувати механізм сек'юритизації. З'являється нова, досить специфічна, група цінних паперів — insurance-linked securities, тобто цінні папери, які пов'язані з договорами страхування (рис. 4) [6].

	Інструменти з базовим ризиком	Інструменти з обмеженим базовим ризиком або без нього
Non-life страхування	— облігації катастроф (cat bonds); — катастрофічні свопи (cat swaps); — варанти страхових збитків (ILW — Industry loss warranties)	— сайдкари (sidecars); — облігації катастроф з відшкодуванням на основі триггеру (cat bonds with indemnity based trigger)
Life страхування	— облігації на ризику смерті (extreme mortality bonds); — цінні папери, пов'язані з довічними договорами страхування (Longevity ILS)	— цінні папери, що базуються на сек'юритизації з урахуванням майбутніх доходів (embedded value securitization); — облігації типу XXX та AXXX (XXX and AXXX bonds).

Рис. 4. Фондові інструменти страхового ринку [7; 8]

Висновки з проведеного дослідження. У статті розглянуто основні тенденції, що наразі спостерігаються на світовому ринку фінансових послуг. Основними є зростання обсягу торгів, збільшення ролі інформаційних технологій та аутсорсингу, поширення явищ злиттів і поглинань і поява нових інструментів хеджування ризиків учасників ринку. Втім, на нашу думку, співставлення світових тенденцій розвитку ринку фінансових послуг із українськими може бути напрямком подальших досліджень.

Література

1. Stocks traded, total value (% of GDP) [Electronic resource] — Mode of access : <http://data.worldbank.org/indicator/CM.MKT.TRAD.GD.ZS?display>.
2. Insurance and financial services [Electronic resource] — Mode of access: <http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.INSF.ZS.WT/countries/1W?display>.

3. *Караченцев К.* Тенденции развития мирового рынка финансовых услуг / К. Караченцев // Банковский вестник. — 2008. — № 31. — С. 22—27.

4. Sharing deal insight : European Financial Services M&A news and views [Electronic resource] — 2012. — Mode of access: http://www.pwc.com/en_GX/gx/financial-services/mergers-acquisitions-reports/pdf/pwc-sharing-deal-insight-feb-2012.pdf

5. *Хмыз О.В.* Роль институциональных инвесторов в меняющейся мировой финансовой архитектуре [Электронный ресурс] / О. В. Хмыз // Вестник МГИМО-Университет. — 2010. — № 6. — Режим доступа: http://www.vestnik.mgimo.ru/fileserver/15/28_khmuz.pdf.

6. Страховий і перестраховий ринки в епоху глобалізації : монографія [Текст] / О. В. Козьменко. — Суми, 2011. — 388 с.

7. Convergence of Insurance and Capital Markets [Electronic resource] — 2008. — Mode of access: http://www3.weforum.org/docs/WEF_InsuranceCapitalMarketsConvergence_Report_2008.pdf.

8. Convergence Report [Electronic resource] — 2008. - Mode of access: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication12574_en.pdf

Статтю подано до редакції 08.10.2012 р.

УДК: 368.86

Леонов Є.О., аспірант кафедри страхування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
начальник відділу андеррайтингу АВТОКАСКО
ПАТ «СК «Українська страхова група»

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ЗМІЦНЕННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВНИХ ФОНДІВ МТСБУ

АНОТАЦІЯ. У статті досліджено основні стратегічні напрямки покращення ресурсного наповнення централізованих страхових резервних фондів Моторного (транспортного) страхового бюро України (МТСБУ) з метою забезпечення збалансованості консолідованих ресурсів з фінансовими зобов'язаннями страховиків за укладеними договорами страхування та гарантійним навантаженням МТСБУ.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: централізовані страхові резервні фонди МТСБУ, ОСЦПВВНТЗ, нова система фінансових взаємовідносин між страховиками-повними членами МТСБУ.

АННОТАЦИЯ. В статье исследованы основные стратегические направления улучшения ресурсного наполнения централизованных страховых резервных фондов МТСБУ с целью обеспечения